

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih
učiteljskih in kate-

krščanskih učiteljskih
društev.

Bogu srce
Mladini moč
Domovini zvestobo

Štev. 4.
Leto XVI.

Natisnila Katoliška tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

Šolski vrt. J. Grad. (Dalje.)	73
Pomen samozatajevanja za vzgojo. (Fr. Govekar.)	75
Disciplina v šoli. J. Mikš. (Dalje.)	80
Vojni kruh. A. Č.	83
Dajte nam mater . . . Marica Bulc-Koželj.	85
Razvoj oskrbe slaboumnih. Anica Lebar. (Dalje.)	86
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	89
Katehetske beležke	89
Zgledi, porabni pri katehezi	91
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	92
Raznoterosti	94
Slovstvo in glasba	96

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema:
Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklž, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XVI.

V Ljubljani, 15. aprila 1915.

Štev. 4.

Šolski vrt.

J. Grad.

(Dalje.)

Drevesnica. Še večje veselje kot s sadovnjakom ima učitelj-vrtnar z drevesnico. Tudi otroci jo vzljubijo, ako se jim pojasni njen lepi pomen in namen. Ima pa drevesnica res marsikaj, kar krepko vpliva na vzgojo. Če goji deček 4 leta z vso skrbjo in ljubeznijo malo drevesce, potem mu je pa učitelj izkoplje in podari, ali ne zbuja v njem zdravega ponosa? To je plod njegovega lastnega prizadevanja, je dragocen zaklad, zato hiti domov, da ga čimpreje vsadi na vrtu! Ali mislite, da ga bo mogel zapustiti? Z vso ljubeznijo ga bo gojil in ob pogledu na prvi cvet in sad se bo gotovo hvaležno spomnil učitelja, ki mu je dal potrebne izobrazbe in mu vcepil v srce ljubezen do sadjarstva.

Drugi namen šolske drevesnice je, da zalaga sadjarje z mladim zarodom. Ker pa so ta drevesca le kapljica vode v morje — koliko se jih dandanes rabi! — imej šolska drevesnica v prvi vrsti vzgojni namen. In kot učilo ter vzgojno sredstvo mora biti drevesnica v prvi vrsti v z o r - n a. Kdor se ne more ali neče pečati z drevesnico intenzivno, naj jo raje opusti.

Vse delo v drevesnici naj vrše učenci kmet. tečaja. Najprej naj se pripravi zemlja za drevesnico. To treba rigolati, a le toliko, kolikor se je tisto leto zasadi. Vsako leto torej le en letnik rigolati. Preden sadimo, pognojimo dobro s hlevskim gnojem. Divjake je najbolje kupiti, ker se nikdar ne izplača in največkrat tudi ne posreči, če bi jih sami gojili. Saj niti Klenert, ki ima nad 100 ha vrta, ne prideluje divjakov sam. Radi pouka naj se samo poizkuša z vzgojo divjakov, a intenzivno jih ne kaže gojiti. Drevesnica naj bo pravilno zasajena. Razdalja drevesc naj bo 40 cm, a vrst 70 cm. Da se naše drevesnice dostikrat ne obnesejo, je kriva slaba rast, ker cepimo divjake večinoma v roki. To je ena glavnih napak pri šolskih drevesnicah. Divjake sadimo v drevesnico, in šele, če so eno leto rastle, jih cepimo na mestu, ko so se dodobra prijeli.

Najprej naj se divjak dobro ukoreniči, potem mu še le odrežimo glavo, t. j. ga cepimo. Ne od načina cepljenja, ampak od časa cepljenja je odvisna rast drevesca v drevesnici. Zato pa naj bo v drevesnici vedno en letnik divjakov v rezervi. Sadi naj se vsako leto en letnik; vsi drugi prazni letniki naj se pa obdelajo in na njih naj se prideluje zelenjad itd. Tako

bomo vsako leto drevesca sadili, cepili in razdajali. V šolski drevesnici je treba menjavati tako, da cepimo eno leto jablane, drugo pa hruške. In zopet poudarjam: Cepimo vsako leto le eno vrsto jabolk ali hrušk, in nikdar več. Vsak letnik naj bo ena sama, kraju primerna vrsta, ki naj ima dotično etiketo.

Cepi naj se v drevesnici spomladi, ker naš kmet še dolgo ne bo okuliral. Ob časa okuliranja tudi ni otrók, a vendar je šolska drevesnica v prvi vrsti zanje. Obdelovati se mora tako, kakor okopavine; mučno je gledati v šolski drevesnici kamenje, plevel, travo itd., dočim ima morda nedaleč proč kak posestnik prav vzorno obdelano drevesnico.

Kdo naj pa cepi v šolski drevesnici, učitelj ali učenci? Ako cepi učitelj, so drevesca lepa, ako pa otroci, pa navadno ne. Radi vzgoje naj pa vendar cepijo tudi učenci, kadar so si namreč pridobili zadostne spretnosti. Zimski čas je najprimernejši, da učimo učence cepiti. Več dni naj se uče samo rezanja divjakov in cepičev na palicah in šibah, potem nekaj dni zlaganja, potem vezanja in slednjič mazanja s cepilnim voskom. Ako zimski čas dobro porabiš, boš lahko z mirno vestjo prepustil učencem divjake, da jih cepijo.

Z drevesnico je seveda mnogo več dela kakor s sadovnjakom. Prvo in najpotrebnejše je čiščenje drevesnice: pletev, okopavanje, zalivanje. Skrbeti je, da se pri cepljencih porežejo pravočasno vezi, da se redno pincira itd. Velike vrednosti je, če po dežju zgornjo plast zemlje razdrapljemo z grabljami. To je vsaj toliko vredno kakor gnojenje. Pravilno obdelovanje drevesnice gotovo v marsičem zaostaja, ako bi sadili ali sejali med drevesca zelenjad, sočivje itd.

Dalje je treba pridno nadzirati, če se ni naselila na drevesca kaka golazen. Drevesnico naj dosledno nadzirajo le otroci. Najprimernejše je, če izročimo v ta namen dvema in dvema po eno vrsto drevesc. Vsak nenavaden pojav naj naznanijo učitelju - vrtnarju, ki naj jim svetuje, oziroma nudi potrebnih pripomočkov, da se nedostatki odpravijo. Ponosni bodo učenci na zaupanje učiteljev in radi bodo delali; prepričani bodimo, da bodo delo tudi dobro izvršili. Sploh se ravnajmo po načelu: Za vsako delo v drevesnici porabi učence, ker le tako jih boš vzgajal, da bodo dobri in vešči sadjarji. To naj bo glavni namen drevesnici in sadovnjaku.

Na Notranjskem je vpoštevati tudi pogoždovanje, ki se je v teku 28 let silno dobro obneslo. Komisija za pogoždovanje Krasa na Kranjskem se lahko ponaša z naravnost krasnimi uspehi, in lahko trdimo, da se tej obubožani krajini, v kateri so pred stoletji opustošili gozdove, bliža boljša bodočnost. Kdo bi bil pred par desetletji pričakoval, da je mogoče to nerodovitno pečevje pokriti z gozdovi! Prebivalstvo Krasa je spoznalo blagodejni vpliv pogoždovanja in se je naučilo ceniti gozd kot nekaj prepotrebnega, dragocenega. Že se ustavljajo poprej tako mogočni burji krepki bori in vitke smreke, in tudi kljeni hrastiči kljubujejo viharjem na Krasu. — Kako prijetno je šustenje po novih kraških nasadih ob burji, ko se pripogiblje bor k boru, smreka k smreki, kakor bi hotela zaklicati: »Le krepko, brat — le močno, sestra! Še malo, pa zmagamo burjo in zakra-

ljeval bo blagi mir!« In, ko pihlja omotni jug sem od morja, se zdi, da pošiljajo sem iz beneških lagun mogočni hrasti svoje pozdrave in voščila k prenovljenju, k novemu blagostanju. —

Led je prebit; pogodzovalna komisija je dosegla krasen uspeh; vendar je še mnogo dela. V to delo mora tudi šola, mora tudi učitelj vsaj posredno poseči. C. kr. gozdni komisar g. Avg. Guzelj piše: »Štejem si v prijetno dolžnost spomniti se dveh stanov, katera sta vedno v najtesnejši zvezi z ljudstvom in ki sta že mnogo storila v prosep našega kmetijstva in gospodarskega napredka sploh. V mislih imam preč. duhovščino in visoko spoštovano učiteljstvo. Do njih se obračam, ko izročam to delo javnosti z iskreno prošnjo, da pri vsaki priliki povzdignejo svoj glas tudi za prosep našega gozdnega gospodarstva. Veliko zaupanje uživajo pri ljudstvu in vplivno stališče, katero zavzemajo med njim, jim bo pomoglo tudi na tem polju prav gotovo do najboljših uspehov.« —

Kaj nam je storiti, da bomo čimbolj udeleženi pri veliki akciji pogodovanja? Poučujmo ljudstvo, predavajmo o koristi nasadov, o umnem gozdarstvu, o gozdni postavi itd. Poučujmo mladino v šoli o tem in napravimo na šolskem vrtu malo gozdno drevesnico, ki naj jo pripravijo, zasejejo in sploh oskrbujejo učenci. Ta mali kosček šolskega vrta — gozdna drevesnica — bo bolje vplivala na mladino, kakor še toliko predavanj. Ta kosček zemlje bodo obdelali učenci sami s trudom, a tudi z veseljem. Poučili se bodo o semenih, ki iz njih vzklijejo nežne rastlinice. Iz teh se bodo polagoma in pred njihovimi očmi razvila šibka drevesca, ki jih v par letih ponesó domov, da jih posadé na pripraven kraj. Učenci bodo tako že v šoli vzljubili gozdne nasade — in le verujte mi, postali bodo dobri gospodarji.

Za gozdno drevesnico izberimo zračen, četudi senčnat prostor na vrtu. Poudarjam pa še enkrat, naj bo prav majhna, da bo le ustrezala vzgojnim namenom. V šolski gozdni drevesnici sejemo na polno in posamezno. Na gosto bi sejali smreko, bor; na redko hrast (želod). Sejemo v jeseni ali spomladi, sadimo pa pri nas vedno spomladi. Obdelovanje je približno tako, kakor pri sadni drevesnici. Zelo potrebno je, da si učenci kmetijskega tečaja večkrat ogledajo nasade, posebno takrat, kadar se opravlja tam kako delo, n. pr. ko se izpodsekavajo veje, zatirajo škodljivci itd.

Pomen samozatajevanja za vzgojo.

Fr. Govekar.

»Toliko boš napredoval, kolikor boš samega sebe prisilil.« Trde a resnične so besede Tomaža Kempčana v »Hoji za Kristusom«. To so spoznali že stari. »Abstine — sustine« je bilo njihovo geslo. Kristus je učil to resnico z besedo in lastnim zgledom. Z zatajevanjem samega sebe se vzgoji trden značaj pa tudi pridobi oni mir in zadovoljnost, ki dela človeka srečnega. »Saj srečen more biti le tisti, ki si zna včasih kaj

odreči in reči: ne,« zatrjuje pedagog Foerster. Resnično, najbolj veseli, živahni in zadovoljni ljudje, ki se jim veselje kar na obrazu bere, so oni, ki se zaradi Boga premagujejo in Boga ljubijo. Posebno veljajo besede o samozatajevanju za vzgojo mladine. V času, ko mladenič raste, se razvija, ko hočejo v njem gospodovati strasti, ko ves hrepeni po napačni prostosti, v tem času je še posebno potrebno zanj samozatajevanje. Zato je glavni namen pedagogike, da vzgoji v gojencu krepko voljo, kar se zgodi z neprestano vajo v premagovanju in samozatajevanju. Pri vzgoji se ne sme reči kot se lahko reče po moralki: »To ni greh, torej je dovoljeno!« Prav v tem je razlika med moralko in pedagogiko. Navaditi je treba voljo gojenčevu na samozatajevanje, na križ. Toda kako?

Stanovska dolžnost gojenčeva je učenje. Kakor pa je delo sploh združeno z naporom, tako je še zlasti pri učenju treba posebnega premagovanja; saj se pridobi temeljita izobrazba le s trudom. Koliko se mora učenec premagovati, preden se zbere in se začne učiti; koliko se mora truditi, da natančno razume stvarino, ki se je mora naučiti! Koliko lenobe mora premagati pri pismenih domačih in šolskih nalogah, pri raznih prevodih itd.! Pri vsem tem imata zelo važno nalogo spomin in fantazija. Pri učenju lahko veliko koristi ali pa neizmerno škoduje zlasti domišljija, ako je namreč pokvarjena. Zato je treba vse odstraniti, kar bi jo spravilo na napačna pota, predvsem slabo berilo, pohajanje v gledališče in kino h kočljivim predstavam itd. Pospeševati pa je treba vse tisto, kar blaži fantazijo: primerne igre, dobro berilo, lepe, blažilne gledališke predstave, glasba, literatura, slikarstvo in druge vrste umetnosti; zlasti pa povzdignejo in oblaže domišljijo verski ideali. — Še dve stvari sta, ki posebno ovirata dijaka pri učenju ter se mora veliko truditi in premagovati, da ga ne dobita pod se: namreč raztresenost in uživanje alkoholnih pijač. Raztresenosti se dijak otrese prav s tem, če se varuje vseh onih že zgoraj omenjenih stvari, ki mu kvarijo domišljijo, slabo berilo itd., pa da je neposredno pred študijem primerno telesno in duševno razpoložen, da se lahko zbrano uči, oziroma posluša razlago učitelja. — Glede uživanja alkoholnih pijač piše dr. Hoffmann: »Hervorragende Autoritäten haben außer Frage gestellt, daß durch alkoholische Getränke die geistige Arbeitskraft beeinträchtigt wird, indem die Auffassungsgabe, das Gedächtnis, die Denkgründlichkeit und Schlagfertigkeit geschädigt werden. Das durch die geistigen Getränke narkotisierte Gehirn ist arbeitsunfähig. Wenn es der Erziehung gelingt, den jungen Menschen von Alkohol fernzuhalten, so ist ein Haupthindernis für unterrichtliche Erfolge beseitigt.«¹

Ves napor, ki je združen z učenjem, bi dijak še rad prenesel, če bi imel vedno tudi v šoli dober in izvrsten uspeh. Zgodi se pa, da se mu kljub pridnemu učenju v šoli ne sponese. Ali naj vsled tega popusti učenje in se vda lenobi? Nikakor ne! Opomniti ga je treba, da ne sme precej obupati in ga opozoriti, kako so že pred njim veliki možje imeli podobne težave in boje, pa niso obupali, ampak so se trudili in postali

¹ Dr. Hoffmann, Die Erziehung der Jugend, p. 67.

znameniti in sloveči. Prav ta neuspeh v šoli kljub vestnemu prizadevanju bo dijaku v marsičem koristil. Vadal se bo namreč v ponižnosti, v zaupanju v Boga, v samozatajevanju; navadi se vršiti svojo dolžnost v vseh okoliščinah, tudi če ne dobi plačila in nima zaželjenega uspeha. Spozna, da je glavna reč pri delu plemeniti, čisti namen; če pa delamo iz pravega namena, bo naše delo gotovo od Boga blagoslovljeno. Potrebno je seveda, da dijaku govorimo na srce, da se zavzame in navduši za učenje, pa tudi sami mu moramo pomagati, da dobi pogum in se začne zopet z veseljem učiti.

Dovolj prilike za samozatajevanje ima dalje dijak v šoli in doma pri skupnem bivanju z drugimi, izmed katerih mnogi nekako odbijajo, so zoprni, morda celo surovi. Koliko premagovanja mu je dalje treba, da natančno izpolnjuje pravila in šolski red, da molči ob določenem času in je pokoren predstojnikom!

1. Skupno bivanje z drugimi naj se porabi v ta namen, da se izobrazuje volja gojenčeva v samozatajevanju. Zato naj se ne dovoljuje, da bi kdo zmerom občeval le z enimi in istimi, enakomislečimi. Posebno naj se pazi, da gojenci ne sklepajo, kakor se večkrat zgodi med mladimi ljudmi, prijateljstva, ki se porodi iz trenutnega medsebojnega nagnjenja, ki izhaja iz simpatije. Tak mladenič je pripravljen za svojega prijatelja vse žrtvovati, zlasti si šteje za glavno dolžnost, da ga varuje in reši morebitne kazni; v to svrhu rabi najrazličnejša, tudi nedovoljena sredstva, n. pr. laž, prevaro itd. Tako prijateljstvo ni pravo, in ker temelji na čuvstvu, ne more biti trajno, ampak se ohladi in kakor izkušnja uči, večkrat izpremeni v mržnjo in sovraštvo. Če se taka dva mladeniča vedno bolj odtegujeta družbi in sta najraje sama, je to še posebno nevarno za njuno nravnost. Le prijateljstvo, ki temelji v veri in ima namen, da se medsebojno podpira krepost in čednost in nete verski ideali, ki je torej duhovno, je pravo in trajno. In čim duhovnejše, tem plemenitejše je.

Še neka druga vrsta prijateljstva se večkrat pojavi med dijaštvom. O tem piše dr. Hoffmann: »Die Freundschaften dieser Lebensperiode nehmen nicht selten den Charakter eines völligen Komplottes an zum Trotze gegen Elternhaus und Schule. Derjenige ist Meister und König, der am rohesten und verlogenensten ist, und dem wird der Lorbeer zuerkannt, der an Auflehnung gegen Eltern und Lehrer die übrigen überragt. Hier ist, wie sonst nirgends, notwendig, Einsicht und Willen des jungen Menschen zu bilden.«¹

Tistega, ki je glavni krivec in vodja, je treba z neizprosno strogostjo ukloniti in mu vzeti ves vpliv; tistim pa, ki za njim capljajo, treba pojasniti, da ni prava samostojnost in svoboda, ampak suženjstvo, če se dajo od drugih slabejših in hudobnejših voditi in strahovati. Delati morajo po svoji pameti in vesti. One pa, ki se niso dali zapeljati, je treba pohvaliti, a tudi paziti, da ne trpe krivičnega preganjanja od svojih tovarišev.

¹ Dr. J. Hoffmann, Die Erz. d. Jug. p. 79.

Dalje je skupno bivanje lepa prilika, da se navadijo gojenci občevati z različnimi osebami, da se jih ne ustrašijo in ne čutijo razžaljene za vsako besedo. Sploh se morajo vzgojiti v oni čednosti, ki jo najbolj zahteva vljudnost v občevanju z drugimi, v ljubezni do bližnjega, v oni plemeniti ljubezni, ki se kaže v dobrohotnosti, v prijaznem občevanju in sočutju z bližnjim, zlasti še, če je ta zoprn, brezobziren, morda celo surov. Težko bezni do bližnjega in vljudnem občevanju z drugimi je treba veliko premagovanja in zatajevanja. Ni lahko biti zmerom vljuden v občevanju z bližnjim, zlasti še, če je ta zopern, brezobziren, morda celo surov. Težko je biti vedno krotak, ponižen, ljubezniv, pohleven, potrpežljiv in postrežljiv. Koliko premagovanja, odpovedi, zatajevanja in požrtvovalnosti je treba pri tem! Z vljudnim vedenjem, ki je združeno s tolikim zatajevanjem, si bo učenec pridobil veliko zasluženje pri Bogu.

Zunanja olikanost pa bo koristila učencem tudi pozneje, ko pridejo med svet. »Lepo vedenje,« pravi pisatelj Emerson, »je najboljšo priporočilno pismo; zakaj od prvega vtisa, ki ga napraviš na druge, in od tega, ali nastopaš vljudno ali nerodno, boječe ali samozavestno, je veliko odvisno. Neotesanemu človeku navadno vselej pripisujejo slab značaj.« »Deshalb sollte der Erzieher mit größter Sorgfalt an den Kindern das pflegen, was sie für den Umgang angenehm macht: die Höflichkeit. Diese ist geeignet, das fremde Herz zu erobern.¹

2. Šolski red in hišna pravila so izvrsten pripomoček, da se vadi učenec v samozatajevanju. Zato je treba večkrat poudarjati, kako važno je, zlasti za poznejše življenje, da se človek n a v a d i n a r e d. Kdor se ne drži predpisanega reda, bo ostal moralen slabič, kdor ga pa ljubi, si s tem utrjuje voljo v dobrem in bo postal značajan in delaven. »Der Mann der Ordnung ist gewöhnlich auch der Mann der Tat.«²

Hišna pravila so izraz božje volje. »Sie sind ein zuverlässiger Führer, ein sicherer Weg für die Jünglinge zu ihrem Ziele und ewiger Bestimmung, ein Heilmittel gegen Laune, Leichtsin, die Feigheit und Unbeständigkeit des jugendlichen Alters, ein Damm gegen das Laster, ein Sporn zum Fleiß, zum Studium, zur Tugendübung.³

Seveda pri malih taki opomini ne bodo dosti izdali. Zato je treba pri njih sploh zbuditi globok verski čut in reči: »Bog hoče, da izpolnimo pravila, Bog hoče, da smo pokorni, kakor je bil Jezus pokoren itd.«

3. Molk (silentium) med učenjem, med poukom in pri raznih drugih prilikah zahteva veliko premagovanja in požrtvovalnosti; jezik krotiti, o pravem času govoriti, o pravem molčati, ni lahko. Že sv. pismo pravi, da se vsaka zver lažje ukroti kakor jezik in da je oni, ki ne greši z jezikom, popoln človek. Resnično, kdor se zna v tem premagati, ki je tako težko, se bo premagal tudi v drugih rečeh. Taki, ki se drže predpisanega molka, so potem zbrani in vztrajni pri delu, zbrani tudi pri molitvi. Odločni so

¹ Alb. Stolz, Wilder Honig, p. 25.

² Fr. Vogt, Anstandsbüchlein, p. 33.

³ Bernh. Krier, Der Geist des Konviktes.

v svojem mišljenju in delovanju, ker so se navadili preje vsako stvar na tihem preudariti.

4. Posebno mnogo zatajevanja je treba pri pokorščini; tu se namreč mora dijak podvreči tuji volji. »Der Gehorsam ist der höchste Grad der Abtötung. Alle anderen Abtötungen bezwecken lediglich die Besiegung eines materiellen Genusses, wie Speise, Trank, Gemächlichkeit; der Gehorsam hingegen überwindet die edelste und höchste Kraft der Seele: den Willen.«¹

Težka je pokorščina še posebno zato, ker navidezno omejuje in krati dijaku prostost. »Freiheit! ist dem heranwachsenden Jüngling ein Zauberwort. Er ist bereit alles zu opfern, um jenes Gut zu erringen. Er gleicht in Wahrheit einem Pferde, das Zügel, Sattel und Reiter abzuwerfen trachtet. Doch bei dem triebartigen Vorwärtsdrängen des reifenden Organismus bildet sich eine falsche Vorstellung von der Freiheit. Der junge Mensch verwechselt nämlich Freiheit mit Willkür und Zügellosigkeit, mit trotziger Ungebundenheit und Ablehnung jeglicher Autorität.«² Pojasniti jim je treba, da obstoji prava prostost v neodvisnosti od zlih nagonov, v tem, da naša volja določuje vse človekovo ravnanje, gospoduje nad vsemi nazori, predstavami, nad fantazijo, nad vsemi čustvi, nagoni, nad vsakršnim poželenjem. V tem umstvenem gospodovanju in oblasti nad seboj je prava prostost, moralna svoboda.³ Pot do prave prostosti in po njej do npravstvenosti pa vodi le čez strmine premagovanja.⁴

Te neodvisnosti in prostosti pokorščina nikakor ne ovira, ampak celo pospešuje. Ali ograja pri mostu vzame potniku kaj prostosti? Nikakor! Če mora v temi iti čez most, ga ograja varuje pred nesrečnim padcem v globino.

5. Porabiti je treba tudi razne druge priložnosti, da se vadi gojenec v samozatajevanju. Koliko je takih prilik vsak dan, da, vsako uro. Seveda je treba nekoliko zbranosti in pazljivosti, da se ugodna prilika ne prezre. Premagujejo naj torej radovednost in izvedavost, smejavost, varujejo naj se klepetavosti, surove razposajenosti itd. Lepo priliko za samozatajevanje ima učenec v slučaju bolezn, revščine, žalosti, sramote, zapuščenosti, preziranja itd. Vsaka odpoved, vsaka zmagá nad svojimi čuti in strastmi ima velikanski vpliv na gojenca.

Tupatam naj se svetuje, da si gojenci tudi sami prostovoljno nalože kako zatajevanje in prevzamejo kake žrtve. Tako dejanje obstoji n. pr. v tem, da se učenec težke in neljube mu predmete posebno pridno uči, da si tam, kjer mu je svobodno, izbere slabše mesto, da svojemu součencu, ki se težko uči, rad in zastonj pomaga pri učenju, ali mu stori kako drugo uslugo, da gre v prostem času mesto k zabavi v cerkev počastit Najsve-tejše, da zjutraj ne plega v postelji, ampak precej vstane, da si odtrga pri jedi, posebno pri sladkarijah, zlasti da se odpove pijači.

¹ Krier, Der Gehorsam, p. 35.

² Dr. Hoffmann, Die Erziehung d. Jugend, p. 79.

³ Zupančič, Pedagogika, p. 33.

⁴ Sl. Učit., 1915, št. 2, p. 36.

Taka dejanja samozatajevanja so primerna posebno sedaj o vojnem času. Če zjutraj dijak poležkuje v postelji, ga lahko bodriš z besedami: »Urno iz postelje! Bodi kakor vojak tam zunaj na bojišču!« Če kaže kdo preveliko sladkosnednost ali požrešnost, ga opomni: »Premaguj svoje poželenje! Pomisli, koliko lakote in žeje pretrpe dostikrat vojaki na bojnih pohodih!« Duha samozatajevanja jim je treba vcepiti, način si bodo potem tudi sami izmislili. Seveda je tukaj treba prave meje. Saj ne mislimo, da bi se gojila asceza, kot v samostanu. Med ascezo in pedagogiko je namreč precej razlike. »Während die Pädagogik sich damit zufrieden gibt, die Sinnlichkeit im Kinde nicht übermächtig werden zu lassen, im übrigen aber bestrebt ist, die Kräfte seines Leibes zu entfalten und zu vermehren, kennt die Ascese, wenn Gründe höherer Art es wünschenswert erscheinen lassen, diese Grenze nicht.¹

Mladenič, ki se je naučil samega sebe zatajevati in premagovati, je dobro vzgojen. Tudi pozneje kot mož bo lahko hodil po poti zatajevanja, dolžnosti, požrtvovalnosti. Da se pa to doseže, je treba predvsem božjega blagoslova.

»Uzaludno (zastonj) je sve nastojanje, da se vzgoje podtpuni ljudi, pravi čelik (jekleni) značajevi brez milosti Isusove, što je čovjeku pruža sveta Crkev. Uz ovu milost i ustrajno sudjelovanje s njom usvojiti ćete sve više i više one divne krjeposti, koje udaraju temelje kršćanskom čelik-značaju, srčanost, ljubav k istini i pravednosti, kšćanska mudrost, samozataju...«²

Vzgojitelj naj tudi sam rabi to najizdatnejše vzgojno sredstvo, molitev in milost božjo. Treba se je gojencev spominjati pri molitvi, pri sv. maši in darovati zanje tudi večkrat sv. obhajilo. Nostri est plantare et irrigare, incrementum autem dat Deus.

¹ Eckinger, Anstaltserziehung, p. 121.

² Mahnič v predgovoru knjiž. Excelsior.

Disciplina v šoli.

J. Mikš.

(Dalje.)

b) Učitelj mora rad imeti otroke, biti vnet za svoj poklic, ljubiti šolsko sobo in ljubiti ljudstvo. Komenij primerja ljubezen učiteljevo s solncem, ki zmeraj greje in sveti, pa daje le včasih dež in vihar in malokdaj grom in blisk.

Ta ljubezen pa ne sme biti slepa. Slepa bi bila, če bi se dal učitelj premagati od nedolžnosti otroške, da bi se hotel ž njimi takorekoč igrati, da bi bil z učenci predomač, če bi se ne upal kaznovati, marveč bi napake spregledaval. Morda je v tej nevarnosti uprav duhovnik. Slepa je ljubezen, če bi kazal pristranost napram nadarjenim ali lepim otrokom. Ljubiti mora vse enako, in če zasluži kak šolar večjo ljubezen, potem jo zaslužijo tudi ubogi, grdi in bolehnii učenci. Učitelj mora tudi znati od-

p u s t i t i. Ljubezni ni ravno treba poudarjati; vse učiteljevo vedenje bodi tako, da otrok čuti, da ga učitelj čišla, da mu dobro hoče. Je uprav čudno, kako se včasih nežna otroška srca navežejo na učitelja. Vsako zmerjanje, zasmehovanje, pikro zbadanje učencev bo pameten učitelj opuščal.

c) Učitelj mora biti p r a v i č e n, nepristranski. Njemu mora biti vseeno, ali je otrok premožnih ali sirotnih, uglednih ali nizkih staršev. To velja, kadar kaznuje, spričala piše, zamude opravičuje, hvali ali graja. Raje ne kaznovati, kakor koža kaznovati po nedolžnem. Previden mora biti učitelj, če nastane kako nesporazumljenje s starši otrokovimi, da ne bo velikokrat jezil in kljub pogostnim kaznim ne bo imel discipline. Iz Ljudje hočejo najti sovražnost, če je tudi nič ni.

d) Učitelj mora biti d o s l e d e n i n v z t r a j e n. Vzgoja hoče, da se otrok česa navadi; to se pa doseže le z doslednim ponavljanjem in na ta način, če se kaka stvar od učenca dosledno zahteva, in dosledno izvaja. Kdor ukaže, pa mu je vseeno, ali se povelje izvrši ali ne, sam vse podere; kdor je eno uro prav strog, drugo uro pa zopet popusti vajeti, se bo velikokrat jezil in kljub pogostnim kaznim ne bo imel discipline. Iz tega sledi, da mora učitelj sam biti z n a č a j e n m o ž, ki zna tudi sebe krotiti. Večkrat bi morda rad sam odnehal, pa ne; radi učencev ne sme. Predvsem mora zahtevati vsekar strogo p o k o r š č i n o. »Der rechte Gehorsam hat seine einzige Pfahl- und Währwurzel in der sittlichen Konsequenz des Erziehers. Daher kommt es auch, daß nur die konsequente Liebe die rechte Liebe ist und daß nur diese Liebe jenen erziehenden Einfluß ausübt, der weit über das Grab des Lehrers hinausreicht. Die Konsequenz des Lehrers zeigt sich in der Ausdauer, Unermüdlichkeit, Beharrlichkeit seiner Bestrebungen zum Besten seiner Schüler.¹

e) Učitelj mora imeti z m i s e l z a p o t r e b e p r a k t i č n e g a, vsak dan jega življenja; učiti ne sme, da uči, marveč zato, da kaj nauči. In otroku se mora pokazati z zgledi iz življenja, kako mu bo čez leta prav prišlo, če kaj zna. Če učitelj zbudi hrepenenje po napredku, nekako tekmovanje med učenci, potem lenuhi in razbrzdani ne bodo imeli kredita v šoli. Večina pridnih učencev bo še počasneže potegnila za seboj. Katehet tedaj ne bo poudarjal toliko, da je potreba katekizem znati, marveč bo ravnal kot mati sv. Klemenca iz Aneire, ki je svojemu sinu vsak dan ponavljala besede: »Fili mi, negotium quo contendimus est vita aeterna« — za nebesa se gre!

To so praktični predpogoji za učitelja, če hoče res disciplino imeti v šoli. Te lastnosti se splošno zahtevajo od vsakega vzgojitelja, torej tudi od kateheta, in od njega še vse to v podvojeni meri. Že po svojem socialnem stališču ima duhovnik veliko avtoriteto in njemu bo večinoma disciplino lažje vzdržavati nego učitelju. Iz njegove žive vere in pobožnosti morajo potekati vse lastnosti, ki so katehetu potrebne. On se zaveda, da uči v imenu Kristusovem; ve, koliko je vredna neumrjoča duša; ve, kolike važnosti je tehten verouk za bodočnost otrokovo. Povsod med svetom vidi

¹ Dr. Kehr: »Schulpraxis«, p. 80.

načajnost, razbrzdanost, gleda pregreho; vsak dan se lahko prepriča, kako težko je kaj opraviti z odraslimi, trdovratnimi grešniki; zato ni čuda, če ga vleče srce k mladini. Tu seje, orje in koplje; mladina je še njegov up. Po otrocih pa si duhovnik večkrat naredi most v marsikatero družino, do marsikaterega mrzlega srca. Po otrocih spoznava starše ter si s tem znatno olajša ostalo pastirovanje. Duhovnik ima tudi dovolj sredstev, da plamen njegove gorečnosti ne ugasne: premišljevanje, študij, molitev, sveta maša. Pobožen duhovnik bo še zmeraj najboljši katehet. Sloveči Overberg ni bil poseben talent; ko se je učil brati, mu je šlo tako trdo, da je strgal pet abecednikov. In vendar je ta sveti mož bil eden najboljših katehetov zato, ker se je učil in molil.

Eno sredstvo se mi zdi jako koristno, da katehet sebe bolj izuri in se bolj vname za svoj poklic, namreč prebiranje životopisov takih svetih mož, ki so imeli s šolo opravka.

C. V čem naj vlada disciplina.

1. Glede časa.

a) Otroci naj hodijo v šolo redno. Boljša ko je šola, raje prihajajo otroci k pouku, in tudi starši ne iščejo toliko izgovorov. Da imajo starši prvo pravico do otrok, to je res; pa če se jim učitelj preveč vda, bo obiskovanje šole gotovo neredno. Potem pa uprav tisti starši, ki otroke najbolj neredno pošiljajo v šolo, kriče, da otroci nič ne znajo. Tudi katehet mora zahtevati reden obisk.

b) Otroci in učitelj morajo biti o pravem času v šoli. Nered v tem oziru vzgaja le brezvestnost in površnost. Katehet do posebne sile svoje ure ne prestavlja! Ako ima prvo uro, bi moral že četrto ure prej biti v šoli. Na vsak način je treba uro dobro izrabiti.

c) Otroci morajo vedeti za vsako uro, kaj jim je delati. Urnik naj se svojevoljno ne izpreminja. Katehet poskrbi, da se imajo otroci za vsako uro kaj učiti, vsako uro se izprašuje, in če kdo ne zna, naj bo gotovo primerno kaznovan.

d) Red in mir mora biti tudi v odmorih med posameznimi urami. Kontrola mora biti, ko hodijo otroci na stranišče.

2. Glede prostora.

a) Vsak otrok imej svoj sedež in svojo vrsto, ki se izpreminja po potrebi samo ob vsakem četrtletju.¹

b) Nemirni otroci naj bodo bližje učitelju.

c) Vse šolske potrebščine, knjige, robce itd. je treba devati na določeno mesto.

3. Urejen mora biti tudi prihod in odhod iz šole, da se vrši mirno in dostojno.

4. Disciplina vladaj med poukom. Ker so prve ure vedno boljše od zadnjih, skušaj katehet po možnosti za krščanski nauk pridobiti začetek

¹ Vzroki so različni: Pri oknih sedeči otroci imajo boljše razsvetljavo, čut pravičnosti zahteva, da se napravi menjava. — Tudi vzgojni in zdravstveni momenti so pri tem merodajni.

dopoldneva ali popoldneva. Sicer pa porabi vselej prvo polovico ure za razlaganje, drugo polovico za izpraševanje.¹ Preden začneš razlagati, ponovi v par besedah, kaj se je vzelo zadnjo uro in kaj se je bilo za tisti dan učiti. Med izpraševanjem naj imajo otroci knjige zaprte, roke na klopi, oči vprte v kateheta. Isto velja tudi za čas razlage. Po razlagi se odpro knjige, vsako vprašanje bere drug učenec, tudi tisti, ki bere najslabše.

Pouk in disciplina sta na večrazrednicah primeroma lahka, posebno če je učitelj na svojem mestu; težje je to tam, kjer ima katehet po dva ali celo tri oddelke v enem razredu, kakor na enorazrednicah s poldnevnim ali celodnevničnim poukom. Učitelj si pomaga s tem, da ukaže enemu oddelku kaj pisati; katehet tega ne more. Zlasti na celodnevni enorazrednicah, kjer so šest- in dvanajstletni otroci skupno v eni sobi, je kateheza prava muka, pa tudi disciplina redko vzorna.

5. Red pri molitvi... Eno najvažnejših vzgojnih sredstev je seveda molitev. Koliko se pokvari, če molijo otroci mehanično, ali se celo med molitvijo vedejo nedostojno. Napaka je, če šolarji preveč vlečejo besede, ali če preveč kričijo, potem gotovo nič ne mislijo. Besede naj bi se izgovarjale primerno hitro, to naredi molitev naravno, kakor se navadno moli; pavze so pa potrebne večje, ker s tem se otroci prisilijo, da mislijo, kaj izgovarjajo. Navadno molijo katehet in učenci skupno; deloma moli katehet naprej, drugi odgovarjajo; tuintam pa molj učenec naprej — in sicer vselej drug — šola pa odgovarja. Zadnja navada se mi ne zdi nepraktična.

6. Red v cerkvi... Ako nadzoruje šolarje zgleden učitelj ali skrbna učiteljica, potem gre navadno dobro. Sicer je pa katehet v zadregi. Prvo je, da otroci vedo, kaj je sveta maša. Včasih je potrebno, da pred službo božjo stopi katehet k angelski mizi in zahteva, naj mu vsak učenec pokaže ali molek ali mašno knjigo. Prvo uro po nedelji naj se vpraša v šoli, kaj so si otroci zapomnili iz pridige. Vsak nered je treba najstrožje kaznovati. Ex-offo nastavljenim paznikom-učencem nisem prijatelj; drugi so mnenja, da brez tega ne gre.

7. Pozornosti je tudi treba, kaj delajo otroci na potu, ko gredo iz šole. (Dalje.)

¹ Ali ne kaže obratno? (Vpr. ured.)

Vojni kruh.

A. Č.

Marsikaj nepričakovanega smo že doživeli tekom sedanjih zgodovinskih dni. Tudi »vojni kruh« bo za trajno zabeležen v povestnici človeštva. Nekoliko izpremembe sicer ne škoduje, a vse kaže, da se bomo morali privaditi še hujšim in občutnejšim izpremembam. Iz zdravstvenega ozira pa treba priznati, da je soržni kruh tečnejši in primernejši nego medla zmes pšeničnega cveta in drugih oslad, ki želodec samo razvadi

in razpase. Nič kaj se ne sliši tožiti radi vojnega kruha, samo da bi ga ne primanjkovalo. Je pač tudi neka zmağa, namreč zmağa preprostosti in narave nad nenaravnim umetničenjem.

Vojni kruh nam je v sedanjih nenavadnih časih potreben ne le v pravem pomenu besede, marveč tudi v prenesenem: na torišču pouka in vzgoje, v družabnem občevanju, v modi in jeziku, v veri in npravstvenosti.

Vojni kruh je potreben pri pouku in vzgoji. Šoli se je v sicer hvalevrednem tekmovanju po napredovanju marsikaj dalo in dovoljevalo, kar je več ali manj slično oslajenemu maslenemu kruhu, kar je protinaravno in razvoja naravnih moči ne pospešuje. Nazaj s krepko, naravno, okusno, redilno hrano v ljudsko šolo; nazaj s pedagoško - didaktičnim vojnim kruhom! Vojni kruh tudi v srednje šole! Nepristranski opazovalec dobí vtis, kakor da se hoče dijaštvu breme resnega, samostojnega dela kolikor-moč olajšati, učenje oslajšati, prosti čas pa prepustiti zabavi in razvedrilu, dočim je služba učiteljstva čedalje težja in napornejša. Toda tudi um in volja ter duševno življenje srednješolcev se najbolje hrani, redi, utrjuje in krepí z »vojnim kruhom«, s kruhom reda in discipline, rednega in vztrajnega dela, jedrnate pobožnosti. Dajte vojnega kruha na vsa torišča vzgoje: v očetno hišo, v ljudsko in srednjo šolo in nič manj ne v deklíške zavode. Proč z mehkužnostjo!

Tudi družabno življenje potrebuje vojnega kruha. Čemu zoprno sladkanje in prihuljeno, medeno govorjenje, ko je dostikrat prejasno, da se pod to krinko skriva mrzla neobčutnost, če ne naravnost sovražno razpoloženje! Odkritost v nastopu, v govorjenju, v obnašanju, to je, kar se spodobi in kar diči možato slovensko naravo. »Mož beseda«, ta izraz ne sme biti le v slovarju, ampak naj se oprime dejanskega našega življenja. »Mož beseda« velja prav tako za slovenskega korenjaka kot za vsako žensko osebo. Odkritosrčnost, poštenost, odločnost, zanesljivost v besedi in dejanju, in sicer vseh v vsem. To naj bo naš družabni vojni kruh!

Vojnega kruha se poslužujmo v jeziku, v modi. Čemu seğati po tujkah, če imamo lepo doneče in pristno - domače in jedrnate izraze! Slovenec naj se ne sramuje svojega jezika; nanj je lahko ponosen. — In kaj naj rečemo o modi? Ali se ni od zahoda, od naših smrtnih protivnikov zanesla — rekel bi — neka spaka v žensko gosposko obleko, ki je ob najboljši volji ne moremo več nazvati dostojno? Nasprotno! Očividna namera pri tej obleki je v tem, da hoče dražiti, čutno vplivati in mamiti. O, stara preprostost in skromnost, ki si čuvala dostojnost in ščitila čut sramežljivosti, kam si se skrila!? — Čemu ta nepotrebna in gníla tekma za nedostojno in spotakljivo nošo, ko ni dvoma, da tudi razvajenim moškim veliko bolj dopada preprosta, okusna, dostojna in primerno prikrojena ženska obleka!

Potreben je vojni kruh na polju verstva: namreč krepko, trdno in neomajno zaupanje v Boga; dobra, pobožna in stanovitna molitev, resno življenje po veri. Med nami naj ne najde prostora navidezno krščanstvo,

ki pozna cerkev in verske dolžnosti samo takrat, kadar je krst, poroka, botrinstvo in slednjič — še smrt.

Ako bomo tako vsi in povsod uživali vojni kruh, ako bo vrhutega vojak in nevojak hrepenel tudi po kruhu v najvzišenejšem pomenu: po »k r u h u ž i v l j e n j a«, potem se ni bati, da bi naša domovina propadla. Pravici in resnici mora zasijati zaželjena zmagā.

|||||

Dajte nam mater . . .

Marica Bulc-Koželj.

»V ognju se preizkuša zlato,« veli že star rek. Veliki in težki časi pokažejo vsekdar na kremenite značaje, a privedejo na dan tudi nizkost in podlost, ki se je potikala preje po skritih kotih in beznicah.

V sedanji velikanski vojski beremo dannadan o junakih, ki se bore slavno in neustrašeno za domovino; čujemo pa tudi o zločincih, ki so se šele sedaj prav pojavili, ker čutijo malo bolj varna tla pod svojimi nogami.

Vojska nam je pokazala pota, po katerih nam bo kreniti v bodoče, da si vzgojimo trdnih, neizproslih značajev, ne pa slabičev, ki jih omaja vsak veterc.

Predvsem nam je odprla vojna veliko vrzel, zakrito doslej z donečimi, a puhlimi frazami in s praznimi navodili. Ta vrzel se je pokazala v vzgoji naših deklet, ki naj postanejo matere — vzgojiteljice in naj dado bodočnosti nov jeklen rod.

»Dajte nam dobrih mater in hočemo vam dati zanesljivih mož!« to je vzklik sedanjih dni.

Dobra vzgoja je neoporekljivo največji zaklad, ki ga dado starši otroku na pot v resno, dostikrat grenko in trudapolno življenje. Naše matere dostikrat niso v stanu vzgojiti čednostnih deklet in značajnih mladeničev. Kako tudi, saj so bile same vzgojene površno, polovično; pri mnogih o kaki vzgoji niti govora ni. V šolo prihajajo dannadan matere in tožijo na ves glas: »Strahujte našega poba, kar se dá. Odkar ni njega doma, je tak, kakor sam škrat. Ne sluša prav nič; zmerjam ga in tepem, pa gre iz hiše in mi kaže osle!«

Kar na kratko jih odpravim. Šola ni policijski urad in pogosto so oni, ki jih tožijo, v šoli mirni in ne delajo preglavic. Tudi se mi ne smilijo preveč take matere, kajti živo mi je še v spominu, kako je bilo časih preje. Gorje, če je pokazala učiteljica takemu »crtljivcu« samo dva prsta počez. To je bilo krega doma.

»Kaj te bo komandirala učiteljica, mar ona skrbi zate? Svoje naj rihta, če jih ima!«

Ves zadovoljen je poslušal otrok, kako se kregajo mama, kadar je bil kaznovan; pripovedoval je psovke svojim součencem in ti so jih prinesli potem v šolo. Milo se mi je storilo, ko sem videla, da je zastoj ves

trud, naj bo še toliko dobre volje zraven. Saj se čestokrat izruje doma sproti vse, kar smo vsejali v šoli v mlada srca.

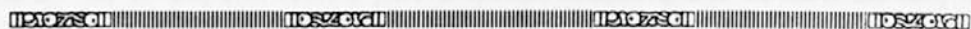
Ni torej malenkostno vprašanje, kako bi se vbodoče preuredila vzgoja naših deklet, ki imajo postati kdaj matere, od katerih je najbolj odvisna sreča človeškega rodu.

Nedavno mi je pravil neki gospod - šolnik: »V našem kraju so se nastanili vojaki Italijani in sedaj je tam vse okuženo, da zaboli človeka srce, ko gleda vso to propast. Otrok, ki se še dobro govoriti ni navadil, že kolne o vsaki priliki; deklice, komaj štirinajstletne, nore za vojaki in se shajajo z njimi na samotnih krajih.«

Oh, kakšne matere bodo pač taki izprijeni nestvori! Ko bi imelo mlado, neizkušeno dekle dobro mater, ki bi jo vzgojevala v strahu božjem in nrvnih krepostih, bi bila utrjena v dobrem in bi se ne dala tako hitro zbegati.

Blagoslov božji ne izostane, kjer vzgajajo skrbne matere svoje otroke v verskonrvnem duhu. Taka vzgoja je tudi poroštvo, da bo dosegel otrok z božjo pomočjo zaželjeni smoter in postal čednosten in časten član človeške družbe.

Sedanji časi nam nalagajo sveto dolžnost, da bodimo vbodoče še bolj pozorni na dekliško vzgojo. Našim ženam in dekletom moramo vcepiti v srca zavest, kako veličastna je naloga materina, kako plemenite dolžnosti je naložil Bog uprav materam, ko jim je izročil vzgojo nedolžne otroške duše.

Razvoj oskrbe slaboumnih.

Anica Lebar.

(Dalje.)

Leta 1845. je otvoril učitelj Katenkamp v Dahnenhorstu (Oldenburg) zavod za slaboumne in jecljajoče. Ta mož je bil mučenik v svojem delu. Od navadnega hlapca se je povzpел do učitelja in v svojih prostih urah se je ukvarjal s slaboumnimi, nemimi in jecljajočimi otroki. Zatožili so ga, da zanemarija svoje dolžnosti, a pri preiskavi se je pokazalo njegovo tiho, nesebično delo. V priznanje mu je vlada nakazala malo podporo, ki jo je porabil za ustanovitev imenovanega zavoda. Istega leta je nastal na gluho-nemnici v Berolinu oddelek za slaboumne in tudi v Schreiberhanu (Riesengebirge). V letih 1847—1852 se je nadaljevalo praktično delo po zavodih, in uspehi tega dela so izšli v znanstvenih spisih: dr. Neumann (Leubus): »Der Arzt und die Blödsinnigkeitserklärung« (1847); dr. Kind (Eisenach): »Über den Einfluß der Trunksucht auf die Entstehung der Idiotie«, »Über die geschwisterlichen Verhältnisse der Idioten« (1848); dr. Rösch (Württemberg): »Neue Untersuchungen über den Kretinismus«, »Die Stiftung der Kretinenkinder auf dem Abendberge« (1848). Po njegovem vplivu je nastal zavod Marienberg. Dr. Rösch je izdajal prvi časopis o oskrbi duševno zaostalih »Beobachtungen über den Kretinismus« (1850—1852).

Na Bavarskem so na katoliški in protestantski strani istodobno začeli delovati za slaboumne. Leta 1852. je župnik Probst popravil staro župnišče v Ecksbergu in je preuredil v mal zavod za slaboumne, ki je dolgo plodonosno deloval. Dve leti pozneje je pa pastor Löhe izposloval pri dijakonisah oddelek za duševno zaostale, ki se je pozneje preselil na grad Polsingen. Žalosten dogodek leta 1853., ki je razburjal tedanje prebivalstvo v okolici Tübingen (idijot Kober je umoril svoje starše in sestro ter je bil kljub duševni nerazsodnosti obsojen na smrt), je povzročil, da je izšlo prvo znanstveno delo v obrambo idijotov: Dr. Krauß: »Der Kretin vor Gericht«. Leta 1857. je izdal Disselhoff (Bonn) prvi oklic za rešitev slaboumnih, ki v njem opozarja vlado, da ima dolžnost tudi do slaboumnih; opisuje bedo teh revežev in navaja vse do tedaj v ta namen ustanovljene naprave. Leta 1858. je prusko ministrstvo odredilo, naj se po možnosti poleg drugih dobrodelnih naprav ustanavljajo tudi zavodi za duševno zaostale. To je bil prvi korak javne oblasti v ta namen. Častno mesto v zgodovini oskrbe slaboumnih si je priboril grof Recke-Volmerstein. Leta 1860. je ustanovil na svojem gradu Kraschnitz (Pr. Šlezija) nekak viteški red, kateri naj bi skrbel za neozdravljivo-bolne: hrome, slepe, neme in slaboumne. Skušal je tudi otvoriti poseben seminar za učitelje, ki bi se posvetili izključno temu delu, vendar se mu to ni posrečilo.

Leta 1861. je poslala hanoverska vlada medicinskega svetnika dr. Brandesa, naj po celi Nemčiji prouči zavode za slaboumne. Leto nato je izdal razpravo »Der Idiotismus und die Idiotenanstalten mit besonderer Rücksicht auf die Verhältnisse in Hannover«. V tem delu podaja nekatere še za današnje čase merodajne misli o pouku slaboumnih. Med drugim pravi: »Nemogoče je za vse slučaje raznovrstnih stopenj slaboumja vpletati skupno metodo. Če vzgoja in pouk zahtevata individualiziranje že pri normalnih, koliko bolj pri nenormalnih otrocih. Delovanje po šablonah je zavreči. Za vzgojo in pouk slaboumnih je treba razmišljujočega, ne mehanično delujočega učitelja; kajti načini, kako naj uspešno vpliva na dušo in srce, so zelo raznovrstni, in to ravnanje je še tako novo, da je je treba po ovinkih šele zaslediti in po treznem razmišljanju prilagoditi posamezniku. Vzgoja in pouk slaboumnih naj se ne vrši z naglico, marveč z največjim premislekom in potrpežljivostjo; kajti organizem, ki nanj vzgojitelj vpliva, je bolan, torej ne more prenesti množine vnanjih vtisov, ki ga hitro utrudijo ali privedejo do popolne nezmožnosti. Vsi vnanji vplivi naj se razvrste v lahko, harmonično celoto, kar vedno blažilno vpliva na bolno duševno stanje.«

Do začetka druge polovice 19. stoletja se je opiral razvoj oskrbe slaboumnih samo na posameznike; v drugi polovici pa na večje družbe. Po učiteljskih kongresih so se določevali odseki, ki so preiskovali in zapisovali tozadevne stvari v skupne statistike. (Prva taka statistika je izšla l. 1874.) Leta 1865. je bila ustanovljena družba za pospeševanje omike slaboumnih. Štela je 60 članov; vsled needinosti pa ni mogla uspešno delovati, a je zapustila nekaj dragocenih zrn za poznejša društva. Leta 1874. se je sešla v Berlinu prva konferenca za oskrbo slaboumnih; tej so sledile vsaka tri

leta nove konference. Po vplivu tretje konference (1880) je jel izhajati časopis »Schrötters Zeitschrift für das Idiotenwesen«. Do leta 1908. je bilo dvanajst konferenc. Lani v septembru je bila XV. konferenca. Te proste skupščine pa so se leta 1908. preosnovale v društvo »Verein für Erziehung, Unterricht und Pflege Geistesschwacher«, ki ima tudi lasten časopis »Zeitschrift für die Behandlung Schwachsinniger«. Znameniti možje, ki so se v tej dobi z vso vnemo posvečali delu za slaboumne, so bili: Sengelmann, Barthold, Kraft-Rall, Hardeband, Landenberger, Schrötter, Reichelt, Kielhorn, Wagner, Frenzel, Piper, Schwenk, Ziehen, Fuchs, Ziegler i. dr., ki so pri konferencah radevolje podali uspehe svojega truda, kar je mnogo pripomoglo do plodonosnega delovanja podrejenih jim zavodov.

Poleg razvoja zavodov za slaboumne se je pričela tudi skrb za ustanavljanje pomožnih šol. Ker so bili stroški za oskrbo po zavodih zelo veliki, je ostalo mnogo slaboumnih iz revnih slojev brez vsakega pouka in brez vzgoje. Zato so na mnogih ljudskih šolah otvorili posebne razrede, v katerih so se posebej ukvarjali s počasneži. Kmalu so se pokazali lepi vzgojni in učni uspehi teh pomožnih razredov. Združili so jih v novo kategorijo šol, v takozvano pomožno šolo. Prvi pomožni razred na Nemškem je nastal leta 1859. (Halle a. d. Saale); prva pomožna šola pa leta 1876. v Draždanih. Od tega leta so se množile pomožne šole zelo hitro, kar kaže, da je to stremljenje potrebno in koristno.

Marljivi delavci so izdali celo vrsto knjig, razprav in sešitkov, ki zelo dobro pomagajo pri vzgoji in pouku slaboumnih. Leta 1898. so voditelji stremljenja za varstvo slaboumnih ustanovili »Verband der deutschen Hilfsschulen« (Hannover). Ta organizacija je prvotno imela nalogo izravnati razmere med ljudsko in pomožno šolo, vpeljati pomožno šolo kot šolo dozda neznane kategorije v vrsto priznanih šol, skrbeti za obliгатno obiskovanje pomožne šole in omiliti nekatere paragrafe za pravno življenje duševno zaostalih. To delovanje se je društvu tudi posrečilo in cela vrsta novih pomožnih šol je nastala po njegovem vplivu.

V novejšem času so se organizovale krajevne skupščine, h katerim se shajajo učitelji pomožnih šol. Razen tega so se osnovala posebna društva za samo oskrbo slaboumnih. Zastopniki katoliških zavodov v Nemčiji so se združili v posebno unijo in imajo tudi lastne konference.

V Berlinu obstoji od leta 1899. »Verein für Kinderpsychologie«, v katerem delujejo prvi strokovnjaki. Jako razveseljivo dejstvo je, da so oskrbi slaboumnih na razpolago zelo izvrstni strokovni časopisi. Od leta 1908. izhaja časopis »Zeitschrift für die Behandlung Schwachsinniger«, ki vsak mesec prinaša članke, razprave in praktična navodila izpod peresa prvovrstnih strokovnjakov; zelo dobre sestavke prinašajo tudi »Die Kinderfehler«, »Pädagogische Psychologie u. Pathologie«. Perijodično izhajajo tudi poročila nemških pomožnih šol pod imenom »Hilfsschule«. Leta 1906. je začel izhajati časopis »Heilpädagogische Umschau« (Linke, Reckling, Schulze). V tem letu je tudi izšel list »Zeitschrift für die Erforschung und Behandlung des jugendlichen Schwachsinn« (Vogt, Weygandt-Jena). »Kalender für Lehrer u. Lehrerinnen an Schulen u. Anstalten

für geistig Schwache« prinaša vsako leto natančen pregled oskrbe slaboumnih. Od leta 1906. izhaja kot strokovni list društva »Verband der Hilfsschulen Deutschlands« mesečnik »Die Hilfsschule«.

Nemčija šteje v 101 zavodih in 921 pomožnih šolah 40.000 slaboumnih. (Dalje.)

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Kateheza o 8. božji zapovedi. O priliki katehetskega sestanka dne 3. marca je prečital mestni katehet P. Regalat Čebulj katehezo o grehih zoper osmo zapoved. Za podavanje je sprejel — kakor se je nasvetovalo pri skupnem zborovanju — del zgodbe o egiptovskem Jožefu. Kateheza s pomočjo te zgodbe, ki se iz nje dajo povzeti in razjasniti povečini vsi grehi zoper 8. zapoved, se je prav posrečila. Izvršitev je imenoval nekdo naravnost idealno. Gospod referent ima tudi to prednost, da zna s kratkimi in izbranimi besedami opisati hudobijo in ostudnost grehov, kar je kanonik Nadrah pohvalno omenjal ter poudarjal, naj se to v listu priporoča vsem katehetom v posnemo, kajti tudi v tiskanih katehezah se ta moment dostikrat pogrša. — Pri diskusiji se je govorilo še o raznih zgledih, ki naj bi se uporabili za ilustracijo posameznih pojmov pri razlagi 8. zapovedi. Profesor dr. Levičnik je še prav posebno naglašal, kako važna je ta kateheza osobito v naših časih, ko smo takorekoč obdani od laži. Svobodomiselnemu časopisju služi laž kot bojno orožje, bodisi prilično ali neprilično; brezvestnim ljudem je laž dobro sredstvo, ki z njim dosega svoje nelepe namene; z lažjo je v časih prepojena vsa javnost itd. Z ozirom na vse to naj se predvsem katehet ne neha boriti zoper tako ukoreninjeno napako, ki je grd madež na sedanjem rodu.

Ob sklepu je tajnik sprožil vprašanje, kako omogočiti, da se bodo tudi otroci onih ljudskih šol, ki sedaj počivajo, pripravili za prejem sv. zakramentov, osobito prvega sv. obhajila. Sklenilo se je, naj se skličejo prizadeti katehetje k posebnemu posvetovanju, kar se je tudi

izvršilo. Knezoškofijski ordinariat je nato razglasil čas in kraj, kjer se otroci, ki nimajo redne šole, shajajo h krščanskemu nauku.

Fakultativni pouk krščanskega nauka se je deloma dobro obnesel, deloma pa ni tiste udeležbe, kot se je pričakovalo. Obisk je v srednjih razredih povečini jako dober, splošno pa ne presega 50%. Posamezni razredi so pa skoraj polnoštevilni.

Katehetske beležke.

Zoper razkošnost, gizdavost in pretirano potratnost v obleki, zoper pretirano ceno in mero daril o priliki prvega sv. obhajila in sv. birme je nastopil škof v Fuldi s času primernim razglasom v ondotnem škofijskem listu z dne 11. marca. Škofovo pismo opominja starše, naj pošljejo svoje otroke, osobito deklice, v skromni, preprosti in predvsem dostojni obleki k nebeškemu Prijatelju otrok. Vse, kar zbuja pozornost, bodisi v barvi, blagu, obliki ali kroju, naj bi se opustilo. Oblačilo ter vsakojaki nakit, ki se, žal, v vsej pretiranosti opaža ob svetnih slovesnostih in zabavah, se ne sklada z resnostjo hiše božje in s častjo sv. zakramentov. Tudi družinsko praznovanje v krogu znancev in sorodnikov naj bo značaja takih otroških slovesnosti primerno skromno. Taki dnevi so in naj ostanejo dnevi notranje sreče in tihe zbranosti. Izključene pa naj bodo vse dvomljive ali celo nevarne zabave, kakor kinopredstave ali podobne stvari. Botri naj ne dajo prilike, da bi bili njih varovanci na dan sv. birme nezmerni v jedi ali celo v pijači. Skromnost in preprostost v vsem, kar je izvuncerkvenega o priliki mladinskih praznikov, naj bo stalna korist in dragocena posledica sedanje vojske tudi za bodoče!

Še enkrat: Quod bonum, tenete! V zadnji številki lanskega letnika je »Slovenski Učitelj« na str. 279 in 280 podal navodilo, kako naj se obnašamo med povzdigovanjem. Če sklepam po načelu »Qui tacet, consentire videtur«, v tej točki vsi katehetje soglašamo, ker se nihče ni oglasil s protipredlogom. Tudi jaz se uklanjam. Med povzdigovanjem opustimo prekrizevanje in rabimo besedilo, kakor ga podaja dr. Pečjakov »Šolski molitvenik«, str. 51. Glede zunanjih znamenj bi še to-le pripomnil: »Slov. Učitelj« priporoča: »Ko mašnik pripogne koleno, strežnik pa požvenklja, imamo oči obrnjene proti oltarju, da vidimo sv. hostijo, ki jo mašnik povzdigne. Nato šele glavo povesimo ter s sklenjenima rokama molimo: Molim te...« Na ta način se češčenje vrši šele po povzdigovanju in ne med povzdigovanjem. Po moji sodbi bi bilo boljše: »Ko mašnik pripogne koleno, strežnik pa požvenklja, povesimo obenem tudi mi svojo glavo ter s sklenjenimi rokami molimo: »Molim te, presv. Rešnje Telo Jezusovo, zame darovano na križu!« Ko mašnik povzdigne sv. hostijo, dvignemo tudi mi svojo glavo in s pogledom na sv. hostijo molimo:

»Jezus, verujem v te.

Jezus, upam v te.

Jezus, ljubim te nad vse.«

Potem zopet paralelno z mašnikovim genufleksom povesimo glavo, se dotaknemo prsi, rekoč: »Bodi milostljiv meni ubogemu grešniku. Amen.«

Popolnoma enako tudi pri povzdigovanju keliha, seveda z drugim besedilom.

Pa še nekaj. Ali bi ne kazalo pri povzdigovanju sv. hostije vpeljati prelepi vzdihljaj: »Moj Gospod in moj Bog!« in sicer najprimerneje tik pred besede: »Jezus, verujem v te«? — Mislim, da je s tem vprašanje rešeno ad strictos apices. Bodimo edini! T. T.

Ne ugovarjamo, da bi bilo tako ravnanje in vedenje še boljše in popolnejše. Toda izpeljati bi se dalo samo tedaj, če bi tudi vsak sacerdos celebrans res tako počasi pripogibal koleno ter sploh vse tako počasi ravnal, da bi mogli tudi mali otroci brez prehitavanja, iskreno in pobožno izgovoriti predpisano češčenje in

narediti dostojno poklonstvo, kar je pa težko pričakovati. — Razlog, »da se sicer češčenje vrši šele po povzdigovanju in ne med povzdigovanjem«, ne drži popolnoma in menda tudi ni tako tehten, saj se povzdig sam izvrši itak skoraj hipno, tako da niti v prvem, niti v drugem slučaju ni možno vsega češčenja dokončati uprav med aktom povzdiga, kar se tudi nikjer ne zahteva ne. (Op. ured.)

Strogost. Kar je bilo zapisano v 3. št. letošnje »Vzajemnosti«, str. 39, se brez dvoma še tudi drugod primeri in je le koristno, če se sami med seboj na prijazen način v stanovskih glasilih opozarjamo. Naj navedemo omenjeno opozorilo tudi v našem listu: »Koliko duhovnikov s svojo krivično strogostjo vzame otrokom iz srca vso ljubezen do vere! V neki župniji — tako mi je pravil šolski nadzornik — so se otroci kar tresli strahu, ko se je bližala ura za krščanski nauk. Župnik je kričal nad njimi, jih pretepal in jim nikoli ni pokazal prijaznega obraza. Otroci niso seveda nič znali. Učiteljci so se otroci smilili, pa enkrat reče: »Gospod župnik! Ali ne bi hoteli meni prepustiti krščanski nauk?« Župnik je bil te ponudbe zelo vesel, otroci pa še bolj. Odslej jim je bil krščanski nauk ljub in so se veliko naučili.«

Pastirsko pismo mladini. Kardinal pl. Hartmann je sestavil prav prisrčno pastirsko pismo, namenjeno samo mladini, predvsem otrokom kolinske nadškofije, ki se pripravljajo za prvo sv. obhajilo. Kardinal prosi med drugim otroke, naj pridno molijo v tem vojskinem času, naj se žrtvujejo na ta način, da bodo prav vestno in zvesto izvrševali svoje otroške dolžnosti ter se odpovedali marsičemu, kar jim je bilo doslej v zabavo in veselje. Prvoobhajanci naj se žrtvujejo vsaj v toliko, da se prostovoljno odpovedo dragoceni obleki in darilom, ki bi jih morda sicer prejeli ob tej slovesni priliki.

Malo poprej, preden smo zasledili to sporočilo, je bilo citati v 11. št. letošnje »Kath. Kirchenzeitung«, pod naslovom »Hirtenbrief und Schuljugend«, kako potrebno je, da se seznanj z vsebino pastirskih pisem tudi mladina. »Šolski otroci so prav tako škofljani kot od-

rasli ter spadajo istotako v dušno-pastirsko oskrbo svojih škofov; torej imajo tudi pravico, da se pouče o vsebini škofovskih pastirskih listov.« — Ker imajo ne le srednješolci, marveč marsikje tudi ljudskošolski otroci skupno službo božjo, bi jim bilo treba tolmačiti vsebino pastirskih listov, kar pa ni lahko, ker so deloma obširni, večinoma pa sestavljeni le za odrasle, ali pa obravnavajo stvarino, ki je mladini še nedostopna. Dobro in koristno bi torej bilo, ako bi od časa do časa tudi mladina bila deležna očetovske škofovske besede na ta način, da bi se ji oskrbelo posebno pastirsko pismo.

Nazorno sredstvo. Vojska z vsemi pritliklinami je v sedanjih razmerah najboljše nazorno sredstvo. Vse zanimanje je sedaj takorekrož osredotočeno v vojskihinih dogodkih, vse govori, bere in premišlja o vojski. Katehet, ki hoče nazorno poučevati, bo tudi za pomoč pri katehetski razlagi sprejemal to, kar tvori središče vsega razmotrivanja med ljudmi: vojsko.

Pri pouku za sv. birmo že itak govorimo o vojščakah Kristusovih in o sovražnikih našega zveličanja. Sedanji dogodki bodo pripomogli, da to podobo še bolj razvijemo in s krepkejšimi barvami naslikamo. Kako ponosni so vojaki na odlikovanja, četudi so iz preproste kovine (nemški železni križec); kristjan se križa Kristusovega ne sme nikdar sramovati; pri birmi dobi milost, da se more izkazati kot pogumen bojevnik Kristusov, za kar bo enkrat prejel plačilo v nebesih.

Nauk za prvo sv. spoved in sv. obhajilo ni naravnost v nobeni zvezi z vojnimi dogodki. Toda sporočila vojnih kuratov in pisma dobrih vojakov vsebujejo toliko zanimivih in ganljivih podatkov o pobožnem prejemanju svetih zakramentov in o hrabrosti, ki so jo vojaki zajemali iz sv. Evharistije, da bi bilo le škoda, če bi se te stvari otrokom ne razkrile. Prav tako se mladini tudi lahko pojasni, koliko vrednost ima popolni kes, če se jim pripoveduje o vajakih pred vojsko in o umirajočih ranjenicah na bojišču, ki do njih ne more priti vojaški duhovnik. — Neki vojni kurat piše (*»Stimmen der Zeit«, 88. zv.,*

str. 415) z zahodnega bojišča: »Škoda, da sv. oče Pij X. ni mogel doživeti tega velikega časa. Njegove želje o pogostnem so. obhajilu uprav sijajno izvršujejo celo naši vojaki. Tudi nergavci, sramotilci in brezverci postajajo čedalje bolj pohlevni in tihi. V ognju so našli tudi ti poslednji pot k Bogu. Mlačneži naj gredo vsi na vojsko; tu bodo postali drugačni. Zgodilo se je, da so tisti, ki so se poprej iz svetih reči norčevali, zdaj naprej molili. Drugi so klicali tovarišem: Fantje, k spovedi! Mi smo že bili.«

Zadrega? Iz zadnje številke hrvatske »Krščanske Škole« izvemo, da se je dr. Dinko Gudek, gimn. profesor, odpovedal uredništvu ter da je obenem odstopil kot odbornik ondotnega katehetskega društva. Vzroke hoče pojasniti na glavni skupščini. Škoda, da se hrvatskim katehetom tudi tu nekaj krha.

Zgledi, porabni pri katehezi.

Vzor prvoobhajancem. V Turinu je bil 6. maja 1903 rojen fantiček, ki so mu ugledni starši določili ime Gustav Marija. Bogoljubno, deviško življenje tega »drugega Alojzija« je orisano v italijanski knjižici, ki ima v nemškem prevodu naslov »Gustav Maria Brunni, der kleine Seraph vom heiligsten Sakramente.« (Laumann'sche Buchhandlung, Dülmen i. W. Preis M —75, geb. M 1.—.)

Iz življenja tega nenavadnega ljubljence Jezusovega samo nekaj potez. Navadno imajo take izredno oblagodarjene dušice skrbne starše, bogaboječe mamice. Tako je bilo tudi v družini Brunnijevi. Nad nežnim dečkom je čula globokoverna, pobožna mati. Kolikokrat so jo videli z nedolžnim detetom v naročju klečati pred Najsvetejšim v cerkvi! In čudno. Vselej ob taki priliki sta bila črna očesca sicer živahnega fantiča obrnjena nepremično proti oltarju, kakor bi ga mikala neka prijetna in ljuba podoba. In tako je ostalo. Ta skrivnostna sila, ki ga je nagibala in vlekla k Zveličarju v zakramentalni podobi kruha, se je v ljubelnem dečku čedaljebolj krepila in utrjevala. Ljubezen do Jezusa je kmalu prevzela vse njegovo mišljenje.

Nepričakovano globoko je umeval Gustav že v zgodnji otroški dobi verske

resnice. Kot deček treh let je odgovoril n. pr. na vprašanje »Gustav, kje je Jezus?«: »Jezus je tukaj v mojem srcu in v tabernaklju.« — »Kako pa more biti v tako majhni hostiji?« — »Ker je tako dober,« je odgovoril, »in pa ker je vse-mogočen.«

Ko se je nekoč na cestni železnici pripetila mala nesreča in se je mati, ki se je z njim peljala v dotičnem vozu, silno prestrašila, jo deček hitro potolaži, češ: »Imaš premalo vere; ali ne veš, da je Jezus pri nas!«

Enako rahlo- in nežnočuteč je bil tudi v nravstvenem oziru. Komaj se mu je jel razvijati razum, je že glasno pokazal nevoljo, če je kje opazil le majhen nedostatek, ki ni bil v soglasju z nežno nedolžnostjo. Ognjevita južna nrav ga je sicer zavedla, da je prišel včasih kaj navzkriž z bratom Antonom; toda ko se mu je pojasnilo, da bo s tem, če se pre-maga, napravil veselje Jezusu, mu ni bilo težko ponižati se in reči: »Anton, prosim te, odpusti mi!«

Ko je prišel v takozvani socialni zavod jezuitov, mu je bilo šele pet let. Njegova nadarjenost, ljubeznivost, skromnost ga je prikupila vsem součencem in učiteljem, ki so ga nazivljali malega »svetnika«. Rad se je udeleževal nedolžnih iger, a ostal je kljub temu vsekdar zbranega duha. Presojal je svet in vse, kar je na njem, z modrostjo, ki bi jo pripisovali zrelemu možu. Nekoč je ob pogledu na veliko množico ljudi rekel: »Kdo izmed teh pač misli na Jezusa? Ubogi ljudje, kako so nehvaležni!«

Bog, Zveličar v najsv. Zakramentu,

to je bila stalna, velika misel njegovega neoskrunjenega srca. V pogostnem duhovnem obhajilu ga je vabil k sebi, dokler mu ni bilo dovoljeno pristopiti k mizi Gospodovi.

Šest let mu je bilo, ko je sijajno pre-stal skušnjo o potrebnem znanju vpricho salezijanskega predstojnika Don Rua. »Povej mi,« pravi ta, »ali je prav, če rečem, da se po povzdigovanju pri sveti maši nahaja na oltarju blagoslovljeni kruh?« — »O ne,« odgovori naglo živahni deček; »po povzdigovanju v hostiji ni več kruh, ampak samo Jezus.«

V sluhu svetosti živeči Don Rua je bil popolnoma zadovoljen; naslednja nedelja je bila določena za prvo sv. obhajilo, in sicer v kapeli častivrednega Don Boska. Ko se je približal presrečni trenutek, je stopil mali Gustav poln hrepenenja in gorečnosti pred oltar. Don Rua in vsi so bili ganjeni. Tako je pristopil k sv. obhajilu nekoč »angel v človeški podobi: sv. Alojzij«. Kakor bi ne bil več na zemlji, je pozabil presrečni deček na vse navzoče. »O, Jezus je tako dober in me tako ljubi,« je odgovoril pozneje, ko mu je mati omenjala veliko srečo.

Žal, da mu je bilo prisojeno le kratko življenje. 20. januarja 1911 ga je napadla huda mrzlica. Prinesli so mu sv. popotnico. Prejšnjo noč je neprestano molil in vedno popraševal: »Ali bo že kmalu dan, da bodo prišli z Bogom?«

S križcem v roki je pričakoval zadnji trenutek. Še iskren poljub na podobo Križanega, in nedolžna dušica je splavala k prestolu božjemu.

Učiteljski vestnik.

Šolstvo. V Ljubljani imajo še vedno pouk vsi srednješolci v nekoliko skrčenem obsegu. Ljudske šole vse počivajo razen uršulinske notranje in zunanje, šentjakobske (od 5. do 8. razreda), dekliške nemške in schulvereinske, marijaniške (deške) in lichtenturnične (dekliške) šole. Tudi v teh zavodih pouk večinoma ni celoten. — V Kranju so gimnazijske razrede preselili v poslopje ljudske šole; ljudskošolski razredi so pa

dobili zavetje po privatnih hišah. — V Gradcu so porabili skoro vsa šolska poslopja za vojaške namene. Za 20.000 učencev in učenk so dobili druge lokale. — V Monakovem je do polovice šolskih poslopij oddanih vojaški uporabi; več šol je popolnoma brez pouka.

Draginjski vijak se suče še vedno navzgor. Deželni odborniki kranjski so vsled tega naklonili v seji 6. marca enkratno draginjsko podporo deželnim

uradnikom in uslužbencem izvzemši uradnike najvišjih plačilnih razredov. Ta okolnost in pa iste stiske in potrebe ob silni draginji so napotile tudi »Slomškovo zvezo«, da se je potegnila za enkratno podporo kranjskemu učiteljstvu, ki je z letošnjim novim letom pričakovalo ugodnost urejene regulacije plač, a je namesto tega doživelo neznosno draginjo. Upanje na delno pomoč je tembolj upravičeno, ker se je pomoglo deželnim uradnikom, ki so neprimerno bolje oskrbljeni, nego deželno učiteljstvo.

Za vdove in sirote. Avstrijska vlada je započela hvalevredno in nujno akcijo, ki naj bi zagotovila prvo pomoč sirotam padlih naših junakov. Te ljudomile dobroteljske naj bi se udeležila po možnosti zlasti tudi avstrijska mladina, ki po vojnih nezgodah ni preveč prizadeta. V Ljubljani je kot nabiralni dan v ta vzvišeni namen določen 3. maj.

Smrtna kosa. V Ljubljani je umrla upokojena vadniška učiteljica gdčna. Marija Schulz; po dolgotrajni bolezni se je preselila v večnost gdčna. Hedvika Schott, bivša učiteljica v Čatežu. — V Mariboru so pokopali dne 11. marca šol. svetnika in profesorja ondotnega učiteljsča Luko Lavtarja. Pokojni je bil rojen v Železnikih. Veličastni pogreb je pričal, kako vsesplošno priljubljen je bil blagi profesor. — V Rupi pri Kranju je 18. marca preminula mlada učiteljica gdčna. Angela Kuralt.

Nadomestno službovanje. Gdč. Olga Verbič v Sodražici; gdč. Hedvika Schweiger v Spod. Karteljevem; gdč. Antonija Colnar v Smedniku; gdč. Marija Schauta na priv. nem. štirirazrednici v Spod. Šiški; Josip Jerše na šoli salezijanskega zavoda v Ljubljani; Frančiška Kavčič v Nemški Loki; Marija Komar na Premu; Josip Zupančič v Planini; Gizela Ušeničnik v Stranjah.

Kot namestni član c. kr. dež. šolskega sveta za Kranjsko je za dobo odsotnosti dr. Lovro Pogačnika, ki je odšel na vojsko, imenovan deželni komisar dr. Ferdo Tomazič.

Odlikovanje. Ministrstvo za pouk in božojastje je podelilo nam. nadzorniku Francu Lavtizarju, nadučitelju v Spod. Šiški, naslov ravnatelja.

Imenovana je za učiteljico v Šmarju

gdčna. Marija Žirovnik. — K brezplačni praksi na šestrazrednici v Mostah je prideljena gdčna. Leopoldina Merala, v Vipavi pa gdčna. Doroteja Bratož.

Iz kočevskega okraja nosi sedaj 31 učnih oseb vojaško suktnjo, t. j. polovica vseh moških učnih moči.

Kje je še katera enaka? Na petrazredni deški ljudski šoli z eno vzporednico v Ribnici je nameščenih pet moških in ena ženska učna moč; vseh pet učiteljev služi cesarju in domovini. O učitelju Vikt. Grčarju se splošno sodi, da je ruski ujetnik.

Učiteljstvo v vojski. Na štajerskem je bilo do konca januarja poklicanih 711 učiteljev (36%) na vojsko. Padlo jih je do 20, precej je ranjenih, nekaj ujetih.

Vodstvo ljudskih šol je radi vpoklicanih nadučiteljev v vojno službo poverjeno gdčnam, učiteljicam: Antoniji Colnar v Smedniku, Franji Gabrovšek v Hotederšici, Korneliji Koncilja v Št. Vidu pri Cerknici, Mariji Dovgan v Zagorju na Notranjskem, Antoniji Albrecht v Mekinjah, Mariji Tavčar v Šmartinu (Tuhinjska dolina), Mariji Močnik v Žireh, Emi Peče v Selcih na Gorenjskem.

Dekliški licej šolskih sestrá De Notre Dame v Gorici je dobil zopet pravico javnosti, in sicer za tri leta. Licej je obenem pooblaščen, da sme dovoljevati v najvišjem razredu zrelostne izpite ter podeljevati državnoveljavná spričala.

Poljaki in šolstvo. V razdejani Galiciji počiva šolstvo, umetnost in znanstvo. Kamorkoli je stopila sovražnikova peta, je vse pokončano in razbito; šolski pouk je z malimi izjemami povsod ustavljen. Z omejenim poukom je delavnih samo nekaj ljudskih šol, štiri gimnazije (vseh je bilo pred vojsko 56) in ena realka (prej 14). Pa še te šole samo životarijo, ker je prebivalstvo deloma pobegnulo in ker je pomanjkanje živil. Za bojno vrsto ni pravno nikjer vpeljan pouk. Kjer vlada ruska uprava, je poučevanje prepovedano. Rečeno je sicer, da so ruske oblasti otvorile več šol, ki se na njih mora poučevati po pet tedenških ur ruski jezik. Koliko je na teh poročilih resnice, se bo izvedelo po končani vihir.

Bojišče. V ruskem ujetništvu se nahajajo še sledeči slovenski učitelji: Vre-

zec Milan, učitelj v Škrljevem na Goriškem; Nemeč Peter, učitelj v Renčah; Jug Ignacij, učitelj v Cerknem. — Nadučitelj Silvester je poslal pred prazniki iz Bijska v tomski guberniji dopisnico, ki jo je pa cenzura močno in črno prečrtala. Čitati se dá samo to-le: »Vam in

vsem (dolga črna lisa) vesele velikonočne praznike! Istotako« (dalje je vse zamazano s tušem). Čitljivo je samo še to-le: »Prosim večkrat kako razglednico!« — Učitelja Ignacij Jug in Vinko Fakin sta bila ranjena in ujeta; oglasila sta se sedaj iz Bielova na Ruskem.

Raznoterosfi.

Šolska ni slaba. Včasih se toži, da učiteljstvo splošno ne dosega posebno visoke starosti. Ta trditev je več ali manj resnična, če imamo v mislih ljudskošolsko učiteljstvo, ki se mu je poleg naporenega šolskega dela večinoma še boriti z gmotnimi težkočami in neprestanim pomanjkanjem. Ne more se pa isto reči o srednješolskih in drugih profesorjih, ki se jih mnogo ohrani v polni čilosti in jakosti do visoke starosti. Nekaj zgledov imamo tudi v Ljubljani. Te dni je bilo pa čitati, da je starosta ogrske duhovščine in nestor piaristov g. Iv. Nep. Matusik prekoračil že starost 100 let. Rojen je bil 13. septembra l. 1814. Kot duhovnik je slavil že svoj železni jubilej, kot upokojenec (bil je gimnazijski profesor in ravnatelj) je pa že tudi doživel petindvajsetletnico.

Pridnost in radodarnost šolske mladine. V kočevskem okraju so napravili šolski otroci tekem zime za vojake na bojišču 1627 kosov, oziroma parov raznih gorkih oblačil, kakor snežnih oglavnic, zapestnikov, rokavic, nogavic, dokolen itd. ter 37.136 parov papirnatih podplatov, oziroma papirnatih nogavic. V mesecu marcu je šolska mladina tega okraja darovala 263 K 29 vin. za »Rdeči križ«, kar je gotovo velika vsota, ako se pomisli, da je ljudstvo v tem okraju po veliki večini zelo revno.

Odlika, ki nima para. V dunajskem učiteljskem domu je predaval vseučiliški profesor F. W. Foerster o tem, kako pedagoško uporabiti sedanjo svetovno vojsko v šoli in na domu. Ob tej priliki je dal učeni pedagog vztrajnosti naše armade to-le spričalo:

»Ko poudarjam, da bi bilo treba heroično življenje z bojišča presaditi tudi

v vsakdanje življenje, bi še prav posebno naglašal junaško odliko naših čet, ki nima para, in ki se mi zdi, da je v pedagoškem oziru posebne važnosti: Vztrajati v docela nehvaležnih postojankah, pod strašnimi pogoji in nasproti večkratni premoči, ko ni bilo pričakovati prav nič sijajnega napredka in ne slave, vztrajati v takem položaju ter ohraniti zvestobo do zadnjega, za to je treba brez primere več notranje kreposti in značajnosti, več zatajevanja in večje nesebičnosti, kot za katerikoli drug vojaški čin. To nesebično, na notranjo veličino oprto junaštvo, izpričano in na nedopovedljiv način izkušeno na galicijskem bojišču, je slava Avstrije, ki jo vseskozi priznava tudi Nemčija in ki bo rodila bogat sad za bodočnost. To slavo moramo izkoristiti tudi v prid naši mladini. Povejmo ji: Kdor ostane zvest, trden in neomajen tam, kjer ni pričakovati vidnega plačila, kjer se ne smeji slava, kjer ne uživajo oživljajoči uspehi, kjer se delo morda celo omalovažuje, to je hrabrost, katera velja samo pred onim, ki gleda na srce!«

V teh besedah odkritega priznanja je zapopadene veliko tolažbe zlasti za sedanjí čas duševne depresije. Padec Premislja je vojni dogodek, ki avstrijsko čutečemu domoljubu ni prijeten; toda, dokler imamo armado, ki jo preveva tako odlično junaštvo, nimamo povoda, da bi izgubljali pogum in da bi zdvajali.

Vojska uči... Več dobrega so že oprtali vojski; pristavimo pa lahko k vsemu še to, da nas vojska najboljše uči zemljepisja. V vojskinem času vse stika za zemljevidi; vsakdo bi rad na karti videl, kje pokajo kanoni, kje vrtajo podmorski strahovi velike angleške ladje, kje se podé naši fantje in možje za

ruskimi kožuharji. Kar smo se nekoč le s silo učili, to nam zdaj prav pride; stara imena, ki smo jih bili že zdavnaj pozabili, se obnavljajo v spominu. Pa tudi tisti, ki na ta čudna znamenja niso znali kaj prida brati, so se že sprijaznili z raznimi pikami, črtami, barvami; njih prsti presojajo in premerjajo daljave, njih oko prebira imena mest, gorâ, prehodov, pokrajin, rek, deželâ, ki so bile poprej znane bolj učenim ljudem. Povsod spremljamo v duhu naše bojavnike. Vojska nas je sprejela v šolo, Mars dviga svoj meč — palico strogega učitelja. Zemljo, ki jo opazujemo na zemljevidu, gledajo vojaki pač v drugačni luči nego mi: Pike, črte na zemljevidu so zanje pekel gorečih vasi, od granat razorana in razkopana zemlja polna podrtij in grobnih jam, polna strelskih jarkov, kjer imajo noč in dan smrt za tovarišico. Tako se uče vojaki zemljepisja, ne sicer sistematično, ampak temeljito. Teh krajev, teh imen ne bodo nikdar pozabili!

Ljudskošolski pedagoški tečaj v Avgsburgu. Malo je bilo učiteljskih zborovanj v lanski počitniški dobi, ker je vojskinci klic postavil vse napovedane prireditve z dnevnega reda, pa še za to, kar se je moglo izvršiti, je sedaj malo zanimanja, ko se večina oklepa le sporočil in novic z bojnih pozorišč. Kljub temu bi bilo škoda, če bi se zraven časniških novic prav nič ne ozrli na stvari, ki so s šolskim delovanjem v najtesnejši zvezi. — V Avgsburgu je deželna zveza katoliških duhovskih šolskih predstojnikov na Bavarskem sklicala pedagoški tečaj v dneh od 13. do 17. julija, torej še pravočasno pred izbruhom svetovne vojske. Po obilnem številu udeležencev (300) soditi, je moral tečaj imeti veliko privlačnost. — Med razpravami so bile najvažnejše: »Princip delovne šole« — kanonik M. Niedermair. Referent je sicer priznaval, da je v ideji delovne šole zdravo jedro, zavržel je pa Kerschensteinerjevo reformno šolo iz šolskih in finančnih ozirov. Skliceval se je pri svojem utemeljevanju na zborovanje nemških učiteljev v Kolinu (1910) in v Berlinu (1912) ter na glavno skupščino katoliške učiteljske zveze za Nemčijo v Erfurtu, ki so vsi zavzemali odklonilno stališče.

Zanimiva je bila razprava »šola in njeno delo za mladinsko oskrbo«. Govornik dr. Luible, tajnik mladinskih organizacij, je razložil pomen in vsebino izraza »mladinska oskrba« ter razdelil to oskrbo v štiri vrste: v zasebno, javno, nacionalno, socialistično. Katoliška mladinska oskrba se zadovoljivo razvija; koncem leta 1913. je bilo v tej organizaciji 300 tisoč članov; protestantska je še revna, socialistična pa šteje na stotisoče.

Potreba mladinske oskrbe je zelo nujna, kajti mladini preti nevarnost v verstvenem, nravnem oziru, pa tudi kar se tiče telesne in državljanske vzgoje vlada marsikje velika vnemarnost. Bistvena naloga mladinske oskrbe je v tem, da pomaga vzgajati značaje; ta zahteva kaže pot naravnost do verskih društev, kajti brez verstva je vzgoja značaja nemogućna. Negovanje nravnosti, umske, socialne in gospodarske izolike, telesno negovanje so važne panoge mladinske oskrbe. Katoliški učitelj in katehet moreta v tem oziru marsikaj doseči; kjer ni moč ustanoviti mladinskega ali mladeniškega društva, naj se mladeničem od 13. do 18. leta preskrbi primeren katoliški list, ali pa se zanje priredi od časa do časa mikavna cerkvena ali tudi izvuncerkvena slovesnost. Mladinska oskrba naj bo samo izpopolnilo šole.

O razmerju med eksperimentalno psihologijo in praktično pedagogiko je govoril učenjak dr. J. Wunderle. Svoje stališče nasproti eksperimentalni pedagogiki v šoli je dr. Wunderle označil tako-le:

»Psihološke in pedagoške eksperimente v šoli kratkomalo odklanjam. Vzgoja za poizkušnjo je greh zoper otroka. Samo na polju didaktike smemo poizkusu prisoditi nekoliko domovinske pravice; pa tudi tu le tedaj, če gre za metode, ki so nasplošno priznane kot uporabne in jih je treba izboljševati. Šola poizkuševalnica je zagrešena šola.«

Poučno je bilo izvajanje vseučiliškega profesorja dr. Fr. Eggersdorferja o zahtevah in mejah umetnostne vzgoje v šoli.

Bistveni cilji ljudske vzgoje so: 1. Dosega npravno-utrjenega značaja in iskrene vernosti. 2. Zagotovitev gospodarske samostojnosti.

Isti govornik je v posebnem predavanju dokazoval, kako je moč tudi pri profanih predmetih krepiti in vzgajati značaj. Petero formalnih lastnosti značaja — energično, stalno, premišljeno, zanesljivo in samostojno-prosto ravnanje — mora negovati vsaka šola.

Končno je prišlo na vrsto tudi alkoholno vprašanje v obliki referata »Šola v službi brezalkoholne mladinske vzgoje«. Za sklep je bil določen velik ljudski shod; sklicala ga je »organizacija katoličanov za obrambo krščanske šole«. Ognjevite govore sta imela deželni tajnik Werthmann in urednik dnevnika »Augsburger Postzeitung«, Avgust Menth, ki je pa medtem že padel na bojišču.

Slovstvo in glasba.

Svetovna vojska. Urejuje Iv. Podlesnik. Založila »Katoliška bukvarna« v Ljubljani. Izhaja dvakrat na mesec. Doslej je izšlo že 11 zvezkov; predzadnjemu je priložen velik slovenski zemljevid Evrope. Že samo radi njega bi kazalo, da si naše šole naroče to delo, ki prinaša tudi slike. Popisi slovenskih junakov bodo vneli v naši mladini ljubezen do domovine.

Katehetska literatura za pouk prvooahajancev je dobila lani in letos precej prirastka. Odkar je namreč izšel dekret Pija X. o zgodnjem prvem sv. obhajilu, se je čutilo tudi pomanjkanje potrebnih pripomočkov. Reči pa moramo, da niti književno plodoviti Nemci niso — kolikor znano — doslej še pogodili glede obsežnosti zaželjene zlate srede. Gostobesedni so in v zahtevah skoraj preostri. Med primernejše pripomočke bi prištevali knjižico: »Dr. H. Gerigk: Vorbereitung auf die erste hl. Kommunion.« (Einsiedeln, Benzinger, 1914.) V 13 katehezah je strnena vsa tvarina. Marsikaj bi se seveda še lahko izpustilo; marsikaj bi se pa moralo omiliti, zlasti o nevrednem sv. obhajilu, ki je pri malih pač redka prikazen.

V založbi Breer & Thiemann (Hamm in Westfallen, 1915) je pa izšla knjižica: »Vorbereitung der Kinder auf die erste hl. Kommunion«, ki je sestavljena za otroke 4. šolskega leta. Pouk po tem pripomočku je odmerjen za pol leta. Takega dela bi z ozirom na Pijev dekret pač ne mogli priporočati zlasti, ker imamo domače delo:

»Kateheze za prvence«, ki naj bodo

pri tej priliki nanovo priporočene. V tej knjižici se nahajajo izdelane kateheze za prvospovedance, prvooahajance in za male birmance; oskrbelo jih je »Društvo slovenskih katehetov« v Ljubljani. — Prosimo, da bi se mlajši katehetje in drugi duhovniki, ki ne bero in niso naročeni na naš list, o priliki kakega sestanka ali konference opozorili na to delce. Naroča se v »Katoliški bukvarni« v Ljubljani.

Te dni so dobili katehetje zopet nov pomoček za pripravo malih na svete zakramente. Ljubljanski knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič je sestavil knjižico (43 str.) z naslovom:

»Priprava otrok za prvo sv. spoved, prvo sv. obhajilo, sv. birmo.«

To lepo delce sicer ne vsebuje popolnoma izdelanih katehez, ampak kratko navodilo, ki z njim hoče presvetli doseči — kakor je omenjeno v predgovoru — dvojen namen:

»Prvič bi rad omejil gradivo, kolikor naj se ga za prvi pouk vzame... Drugič bi rad to dosegel, da bi se za te otroke postopalo bolj pripovedovaje, kakor izpraševaje...«

Na 5. strani se nahaja opazka:

»Ravno ob času, ko sem te priprave pisal, mi je prišla v roke lepa knjižica: »Kateheze za prvence«. Prečital sem jo. Lepa je in primerna. Kljub temu sem »priprave« dovršil, da jih še jaz podam gg. katehetom. Sestavljene so tako, da zraven »Katehez za prvence« ne bodo odveč, ampak bodo koristne in poučne.«

Katehetje bodo tudi to navodilo hvaležno sprejeli.

Opozorilo!

Uprava „Slov. Učitelja“ je vsako leto ob tem-le času počasne plačevalce, ki so tretje leto pozabili poravnati naročnino, malo poterjala ter bila prisiljena ustaviti list, ako ni bilo odziva. (Pravici do terjatve se seveda ni odrekla.)

Ob izrednih letošnjih razmerah bi kazalo potrpeti, ako bi uprava ne bila prepričana, da je med počasneži mnogo takih, ki bi prav lahko izvršili svojo obveznost. Kaj, ko bi se svojevoljno ozrli na našo prošnjo ter vsaj nekaj dolga poravnali! Na vse plati bi bilo najbolj prav. Ako pa prilično pošljemo skromen opominček, naj ga čislani naslovniki ne prezro!

Klic.

Po sklepu lista smo prejeli ta-le poziv: Učitelji, ki so v lanskem šolskem letu imeli kmetijski pouk v izrednih urah, še do danes niso prejeli običajne remuneracije. Potrebe so letos trikrat večje. Šolske oblasti, zganite se!
